

РАЗГРЉЕН КРУГ

Ретке су збирке које се читају као Разгрљен круг, одједном, грабећи од једне песме другој, јер ако песникиња успе да разреши своју бол имате утисак да ћете и ви умети да решите своја недостајања. Ова збирка је споменик од земље до неба, споменик брату кога више нема, али и споменик победе љубави над болом. Љубав је родила ову поезију, која ће вас на тренутке застрашити својом тамом, само да би вас опет извела на светлост спознаје.

Бранка Тарбук

Из одболоване нужности и неиздрживе празнине опустелог сопства, грозничаво тражећи исходиште из безизлазја, песникиња се ухватила у коштац са страшном тајном смрти, одлучна да не устукне док је не раскринка. Успут је и самој смрти меру узела и саму себе потпуније спознала. Кристина Павловић Рајић је оформила своју особену поетику и израсла у стихоротку тананог лирског предива.

Разгрљен круг је, можда, затворен копчом: „Мисао излази из времена/ка вечности вођена“, а можда остаје отворен за загрљај са посвећеним читаоцем који трага за одговорима на сопствене недоумице о Смрти и Љубави.

Драган Марковић

РАЗГРЉЕН КРУГ

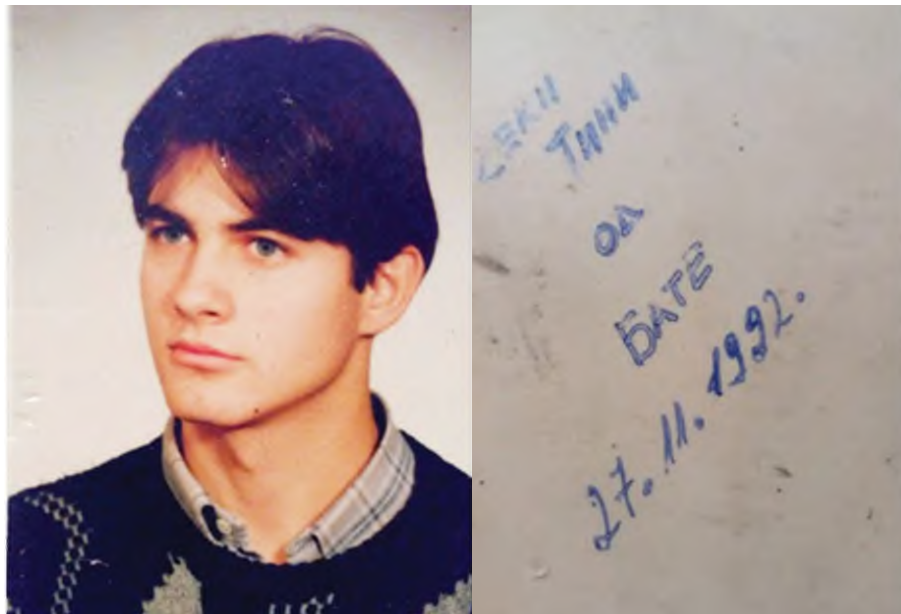
Кристина Павловић Рајић

Кристина Павловић Рајић

Кристина Павловић Рајић

РАЗГРЉЕН КРУГ

Београд, 2018

*Милом и једином брату Драгићу Павловићу Бати,
С бескрајном љубављу,*

сека Тина

ПРОЛОГ

КРЕПКО

Узвртеле су се нада мном ласте, свикле на нежно
гнездашице.

У плач, у брид, у несан не сме срце малено.

Кад клецне и затрепери,

загрли га разум смели да богоносна зацелим.

Ненадано радост ишчили.

Прхне ко сан кад око прогвири у бео дан.

У наручју само стрње, без класја – роднога власја.

Дубоко звоно звонко са собом и светом нас мири.

Ничице к небу дух зачили.

Ућуткала сам своју бол.

Шареним свет латицама сненим,

корачам кораком крепким, јеленим.

Мисли су бремените.

Време је бербе.

Као Милица и Јефимија, бићу жена мужанствена.

Под пламеном у тмини ћелије златом нитим

рукотворине.

Богу исповест у плетеније словес.

СРЧА

ТРЕН ПРЕНУТ

На балкон девојачке собе ступих
пред сунцем у загрљај.
Плаветнилом очи стапам
са пространством да се ум сав слије.

Ал' тог су дана све птице света
прекриле небо пред нашом кућом.
У сусрет ми, место злаћаних зрака,
надирала је војска мрака.

Стравом пренута, затворих врата.
По брата, не слутих да ми иду по брата.

ГЛАС

У врх, уз орах густе...
У грчу тело грчи душу
– страх сна пусти.

Панично заусти,
успне се,
мајчин глас јекне!
Из сна ме згроми!
Камен јаву здроби.

Љуто ме покоси.
Неверица клекне.
Душа к небу лелекне!

ЦРН САН

Јекнула је зора у једном трену!
Ошину слутњу, још не трепну.
Пресече дан звездама ткан
на незнан бездан, црн сан...

Уздахну урлик из сестриних груди!
До неба шикну! До Бога нема...
Храстове прострели и липе, у јецај
се просу у круг у бескрај...
И пуче у срчу,
вино се изли на земљу стврдлу.

Пресахла слутња, црна нада.
Ледена празнина душу распорила.
Бездана јама...

ХОРОР ПЕСМА

Ноћ се језом притајила.
Хтонске хорде хрле,
стискају се нечујне,
притворно невеште,
погледа зјапног
из безочне јаме,
подилазе стравом
можданом кором, главом...

Загрцнута неверица,
оштрица јутра
у грлу забодена,
сува без ваздуха.
Ковчег.
Тама.
Ледена покорица
земљаног грумена.

Оловна јава.
Кошмарна буђења
– најцрња страва.

АНТИГОНА

Покров бели на уснули
сан среће покрива.
Нека је и краљу крива!
Сестри од брата ближег не бива.

Чему се Гете чудно
када Антигону није разумео?

Љубав је од смрти јача, и од времена.

РУКА

На гробу ледном
руку свом брату тражи
да је утеши.

ТУЖБАЛИЦА

Над гробом сам утихнула да ти сан не реметим.
Пред родитељима замукла да им рану не крвавим.
Ал' сада вичем и дозивам све неме силе, небеса глува
и питам правду за црну тајну, за горку истину
утамничену!
Јесу ли виле љубоморне биле, па Морану страшну
умолиле?
Младог те заробиле, од погледа девојачких скриле.
Ил' је сунце твога бића заслепело мркла лица?
Душмани те уморили, угарцима зачкиљили!
Јесу ли нам преци криви – све смо грехе наследили?
Неопростиво смо криви само зато што смо живи?
Непоменци на нас осилили јер смо се Господу
омилили!
Клетва се у срцу отровна угнезди,
лелеком до Бога гневом свод устрели!
О, свежи, Оче, сву гнусну злобу!
Пробуди ми брата уснулог у гробу!
Брата ми милог пробуди,
да сеја га жељна загрли.

МИР

Утрне у несан.
Облак заплесни немирису.
У нечуј случи се
тихо звање, клепетање.
Мир је невид спокоја.

Само, дрхти ли
у сртење разгрљених кругова
искричави кристал дамара?
Мир је немир уснули.

БДЕЊЕ

Слутиш ли у свитање:
у трептајима далеког бдења
заруди празнина загрљаја.

У сутон да, слутиш ли,
света два из дамара
пропињу чежњу векова
за један додир у магновењу...

ЛАВИРИНТ

Хармонике мех задихан, уз песму смех и загрљај
мек, одавно усхтех.

Свим путевима, другима што се не ускрате,
замишљала сам уз тебе, брате.

Рузмарини из осмеха ми ницали – да бих ти пред
свате ишетала, кошуље им окитила.

Теткина чеда грлила, брижљиво дарове спремала,
косе им бајкама плела.

Мних да у родитељској кући ватре грејемо,
четверац умножимо колом у круг.

На три, недобројени снатри у пећински се глечер
збили, не прежалили.

Корак нечујно саплетен, путеве тек начете,
земљом сатрте, жалили смо.

Слутња пролазима лавиринта лута, ехом звања
празнина одзвања.

Од немоћи, туге су нам каменије, године тешње
сузом отежале.

Збиља ми се у огледала добро загледала. Смрт, је
ли утеха,

мост у руменија свитања, где једном оздраве
чежње загрљаја?

КРВАВА ЗОРА

Крвава је зора сакрила вампирске зубе ноћних поданика.

Како их је само наговорио на мрак мркли, слеђени!
Под трупом горде главе сместио.

Трупдо трупа
уроба сноба.
Безглаве маске завртео.

Крвава је зора сакрила вампирске зубе ноћних поданика.

Како их је лако наговорио на мрак тврђан, коначан!
За таште твари утваре,
за Каина без кајања,
екстазу бесвести,
откинуте савести.
Душу им опије да је поврате.

Крвава је зора сакрила вампирске зубе ноћних поданика.

Госпођо, кћери Душанова,
не читаш отворену књигу
скамењеног оца!
Недужни, утамничени гробовима,
чекају на тебе...
Каљави ти образи!
Мач твој у корицама сече жртве!
Ругобо смешна и жалосна,
како те је само наговорио ласкавац таме!

Крвава је зора сакрила вампирске зубе ноћних поданика.

ГЛУВО ДОБА

Глуво је доба.
Крик – сензација.

Човече, Јову, тишти!
Ал' залуд пита
кад бол у неболу занеми.

ПИРОВАЊЕ

Истине су страшне добро сакривене.
У игру званица уплела се душа.
Пировање не да да се јецај слуша.
Кржаве су јаме брзо запитивене.

Не слутише да су кобно преварене,
над тамницом црном – светковина тмуша.
Безгласни им вапај правду би да куша.
Туже гласом танким душе несмирене:

Окадите једном мржње које пеку.
Нек истина никне. Скривене се раке
уз дреку пијанке чују у лелеку.

Над гробницом тајном лелујају сенке
гласом плачним својим бол би да истеку,
молећи појање место теревенке.

СОФРА

Софра је наша стара недељом и празником.
Син се наш радује преосталим бакама и декама.
Софра је наша празна недељом и празником.
Свет нашег детета – без ујака, стричева и тетака.
Недостају нам, брат твој нерођени и мој рођени.
Музика и песма њих још седморо – осморо.
Софра је наша пуста у доколици и разбибризи.
И све смо ми то једно другом, мили.

УСПАВАНКА

Тихо, тихо шушти лишће,
моје злато у сан пашће.
Нуна, нана, сине мали,
тебе санак сада мами.
Над колевком као бајка
пева нежну песму мајка.
Тихо, тихо, птицо, певај,
ти ми, срећо, лепо сневај.
Нуна, нана, мој делијо,
расти мајци, жив ми био.
Грумен стисну сузу души,
срцем мајке видим брацу.
Тихо, тихо, капљо мала,
моја беба сада спава.
Нуна, нана, чедо мало,
спавај, спавај око плаво.

МОЛИТВА

Зароним у светлост благодатну
звонким дисањем душе. Бдење
кроз етеричну мелодију све мира
стишава у склопљеним длановима
немире. Боже, страшни и дивни!

У сабраности срца и ума
суза изрони у тиховању.

КРУГ

ЗЕНИЦА ОКА МОГ

Смрти, где ти је жалац? Аде, где ти је победа?

Свети Јован Златоусти

Заривена у трешњине венчанице дуге
у мирису знаном откопавам дане,
дане што грајом до вечери пламте,
заруде, па маме воћке незреле,
а латице беле нису одвећ свеле.

Тек што донеше ми из болнице брацу,
трептајем окица мисао ми жацну.
Плаветна ми искра мала радозналост заиграла.
Кажипрстић брз да такне, ал' га прутућ мајчин макне.

Ка Звезданом те гају водим за ручицу,
шапућући храбро: Сека бату чува.
Низ малене кабанице лију нам кише веселице.
У мирисној шуми, узбуђени, дозивамо веверице.

Кад усну дечје главице, смире се разигрице,
звезде им меке стазе ткају, да расту у јутра спокојна.
Далеко се машта, у шареној лажи могуће је свашта!

Трчимо с пиштаљкама по пожњевеним пољима
цвркутавог Липара, сричемо стихове Ђуре Јакшића,
који је са птићима-мелемнићима друговао,
а зла се људског клонио, прозебао копнио.

Пуне су котарице љубичастих шљива
да замирише дедина ракија свадбарка.
Захватамо са извора студен-водице,
од које илети трну руке, бриде јагодице.
Деда се смеши: Благо мени, благо мени...
Дрво деље – играчке тек створене да дарује.
Баба нам изнова млеко топло налива.

Под темељом кућним паде глава петла.
Зову нас да нам се не узида сенка
под зеником светла.
Узвисио се кров до млечних стаза
и зориних загрљаја.
Шумадијски се видици широко прострли.

Читаво се небо отворило – купола земаљској порти.
Као птићи, на периферији смо гнездашце свили
од београдске трамвајске двојке, ту никли и навикли.
Босо детињство безбрижно, росне су миле травке.

Изненада, указала би се бака и увек радост таква
– врискава, уз загрљај, смех, срећа блистава!
Носи нам руке пуне поклона и прегршт похвала.
Поседамо јој обоје у крило, умиљато.
Надмећемо се, рецитујемо надахнуто.

Зими румени, сатима се низ брежуљак скијали.
Лети смо колибе градили, праћке правили,
стакленце освајали... О трапавој згоди,
путу саплетену, сведоче ожиљци бележници.

Мирише двориште расцветало,
намигује нам небо звездано.
Уједначене ударце лопте о обруче
ноћобдије улице би осветлиле.

После жмурки, поспани смо се разилазили,
до новог јутра, кад ври игра, цичи цика.
А дани детињи – спокојни и безгранични,
не знају за мисли о коначности.

Понеком морском звездом
и успоменом што шуми под шкољком,
новим смо светом запљуснути
до повратка завичајнога, до узглавља
ком с балкона трешња ћарлија, дозива.
Шуми ветар с Дунава неку причу
из прадавног винчанског времена,
додирује тек слућена, неупамћена.

Градоносно и муњевито, надошло мучно време,
страхотно бреме Србији што на ветрометини
трпи ударе у плећа, ево и овог столећа,
у освит нашег раскошног пролећа.

Породично нам је огњиште било прибежиште
од ратне немаштине, увек топло, чисто, умивено,
крај брижне мајке и вредног оца уљуљкано.
Колико смо били срећни само, не слутисмо!

Волшебник пред женским уздасима
на недрима Калипсе, од којих би свака волела
да Пенелопом буде названа,
у сестри је имао тихог савезника,
поузданог тајни чувара.

Ко младости да замери
кад лете цветне лате ветром таласане?
И теревенци и радости до зора заруделих,
и момачкој лаконости?
Друштвом загрљена хармоника из душе брата
у многе сате била је весело праћена
распеваним гласовима, шалама и осмесима.

Носиш са собом сунце, широк осмех младости
и ко зна колико снова! – О радости моја,
око плаво, момчино стасала!
Срећно те дочекала мајка, јуначино татина,
медаљом позлаћени, најбољи стрелче војниче!
Сестра те жељна загрлила и стопут изљубила!

Пред нама су студентски путеви започети,
бројне већ пловидбе исцртане!
Четверац усидрен под сунцем светлуцка.
Бела су једра спремна пред изазовима
да уплове у бескрајна мора вођена жудњама.

Винуле нас у висове трешње, све даље, бешње!
Куд жеља помисли, то воља умножи, усложи...
До краја света, полетна нам младост занета!
И све нас зове у неке одаје нове, крв ковитла!
И све нас грли, куд срце жедно похрли!

Заривена у трешњине венчанице дуге,
у мирису знаном откопавам дане,
дане што младошћу из даљина звоне
када слатко маме воћке незреле,
а још латице беле нису одвећ свеле.

ПАРАМПАРЧАД

ЕХО У ГОРИ

Не непозвани, ни непознани,
не жар ми кости,
ни ладолеж хладни
– страх сами, једини...

Златна клатна, ненадана.
Застан-трен, утрне.
Станак, стани!
Не престани, знани!

У белину зјапну
не измагли.
Кад стопу цвркут
у зелено истопи,
може ли
у груд студ
руд будити?

Сами, небројани,
залуд дани...
Станак, стани!
Не престани, знани!
Ехо у гори
– ковитлац сами.
Под сводом:
раширене руке,
руке празне.

Станак, стани!
Не престани, знани!
Страх сами, једини:
Не отходи, драго ми!

РАЗБРАЈАЛИЦА

Један, два – ево га!
Три, четири – одабери!
Једна врана,
незвана,
долетела
с Незнан поља.
Стаде, те се испрси
и рече му: Ту си!

Из шешира стара
сада бежи бели зец.
Низ басамке танке
разлетеше се сламке.

Пет, шест – лоша вест!
Седам, осам
– знаш ли ко сам?

Једна врана,
незвана,
долетела
с Незнан поља.
Стаде, те се испрси
и рече јој: Ту си!

Хоп, хоп из кецеље боб,
на астал се просу
и показа косу,
накези се бабином
погуреном носу.

Девет, десет – све у тресет!
Једанаест, дванаест...
Mors certa, hora incerta.

Једна врана,
незвана
долетела
с Незнан поља.
Мало само одстоја.
Изнад главе гракну:
Ту си!

Ђа, ђа, зврнда рђа!
Иш, иш, у буњиште!¹

¹ *Mors certa, hora incerta* – Смрт је сигурна, час смрти несигуран.

БОЛНИЧКА ПОСЕТА

Опоро слеподне у време посете,
кад се краду тренуци путујући
и жале преостали тмушни дани,
болом угибани и грчем опојасани.

Пристижу ужурбани кораци,
клепећу хладни ходници.
Полицијска администрација
диктира последње откуцаје
још једног смртника
над чијим је челом
кеса јутрос закопчана.

С јастука – очи из сумрака
чудно прозиру, застењу.
Као дављеник се за веће хватају
и гракну – свраке у кружном паду.

Сервирају се ситни осмеси.
Охрабрење је мимикрија туге.
Бела лаж заварава речи умукле.

Зацврчи курцшлус погледа
једре сестре и једног мужа.
Промину ноге клапараве
и шапат за њом крај постеље.

Мирис непрскане малине
и свеже излучевине једне бабе,
искапале из незаврнуте кесе,
гмиже кроз поре, уз нерве.

Јежи мисао о ништавности.
У сенку се сакрије иза трупа трулежи
душа изнемогла, телом преварена.

НА ПОЛА ЖИЦЕ – БОЛ

*Зјани ту понор убоге литице,
живот се држи тек на пола жице.*

*У уморним дупљама: тама бола,
прекорни пркос и урока пола.*

*Лаж у муку. Ни лека, ни лелека.
Крв искапала до мајчина млека.*

*Из зебње, уз речи све те обичне,
скрите – за трептај у откосе вечне.*

*Поглед с прозора црнога оквира
с оне стране уз душе прогнане.*

*Минули корак – у мрак, у горак прах,
у мах спласне страх у последњи издах.*

BON VOYAGE, MADMOAZEL

На прагу своје свадбе уснула је Дада.
Париз сања што сневала јој јава.
Крај Ајфеловог торња маше.
У кофер су стале свег срца тајне.
Откључала је браве несазнајне.

На грамофону дрхти шансона.
У празном стану сат мери одсуство времена.
Издахнуле су хаљине њенога ормана,
изуле се ципелице од странствовања.

Звиждук – отправник даде знак.
Црни је витез повео с перона
возом у неповрат, иако не даде је брат.
Цветом свата је испраћа колона.

На тоалетном сточићу бочице парфема,
дах су тек прохујалих сртења.
Свега више нема, од свега ничег нема.

У кофер су стале свег срца тајне.
Откључала је браве несазнајне.

Крај Ајфеловог торња маше.
На прагу своје свадбе уснула је Дада.
Светлосни Париз сни да груди јој загрли.
Bon voyage, madmoazel...

РЕКВИЈЕМ

ЗА НИКОЛУ АЛЕКСАНДРОВА РАЈИЋА

Зима чаробница пахуљама дотерана,
ударци штапом и трипут звоно умилно
– прапорци су радости и души озарје.

– О стриче, први госту о Светом Николи!
Добро нам дошли и срећно славили!

– Здрави ми били и весели!
У слози вазда живели!
Љубављу брак денули!
Над чедом будни бдили!
Фамилију ко очи чували!
Преци вам заборавом не били!
На многаја љета, моји мили!

Заврти се колач у круг, размене честитања
уз винце наздрављања и славског жита мирисава.
Дуги су сати обожени, пламти свећа на трпези.
Отменост стари у дом нам уноси.

Београдско дете из улице Француске,
кога краљица у колевци дариваше,
бројне је приче – опоре и медоносне
од четрес и неке, и потоње
уз ракију живо текô:

О гладним дечацима који Шваби гланцају цокуле,
чекајући очеве своје заробљене;
О избеглиштву у село Миријево и баба Кати:
– Да оставимо ово мало, ако већ није живо?
А беба у повојима оком зацакли и трепну!

О скелецијама с лубеницама на Дунаву
и мангупаријама ваздан дечијим...
О редовима јеврејских дућанциница
и пијаци зеленој наместо Студентског трга;

О жртвама априлског бомбардовања...
Пред очима детета заледила се слика
крви и смрти из Балетског студија;

О великој мајци Јелисавети,
о строгом оцу и праведној батини;
О фудбалским велемајсторима
из Радничког покрај Куле Небојше
и Баћиним бравурама дичним;
О комшијским и родбинским окупљањима
који ишчезнуше као и стара кућа дорћолска.

Господин по мери, ведре нарави,
Удовац верни својој Љубинки,
отац бездетни и деда родбини,
сретао би познанике на пијаци,
по гробљима своје испраћао,
фамилију младу даривао.
Тек би се о својој муци алас
потужио тијој реци посестрими.
Уместо славског жита, у грумену орашчића

скупила су се сва лета милога бића
и хладним сном у челу се скаменила.

Шкрипе кораци по пртини...
Сад ми се јасно чини
– развејане су зимске бајке
са звоном и ударцима штапа о врата.

У неповрат нам одлазе стари
– животне суштине чувари...
С носталгијом за сродничким поштовањем,
и временима по господству знаним,
у свечаним радовањима празничним,
пламтеће приче и драго сећање
уз трептај свеће и Славу Светог Николе.

ПИСМА ИЗ ГАНЕ

Стизала су писма из Акре.
Мој дечак скулптор, дрводеља,
слао је коверте из сунчане Африке:
краснописне странице, радосне поздраве,
рукотворине и фотографије, мирисе шуштаве
и дах егзотичне дивљине с призвуком реге музике...

Hello, dear Kristina!

.....

Lots of love and regards!

Your friend forever, Ishmael

Гана се преселила у моје ратно одрастање
с пацифичком мантром племенског језика
између енглеских словних редова.

Моје су маркице једва стизале
бесконачне нуле с новчанице
и биле брже од инфлације,
од разноликости верске, расне...

Писма беху мера откуцаја у ком човек
спозна човека и срећу што има пријатеља,
макар на другом крају света.

Hello, dear Kristina!

.....

Lots of love and regards!

Your friend forever, Ishmael

Вршњачке су преписке лепршале, тихо звониле
мале тајне, дневнополитичке бриге и спознаје.

Наслагаше се писма-године.
Мој црнопути дечак из Гане једне је јесени занемео.
Слутим: бродолом, траг му земео.
Изостало је поштанско звоно и ново писмо авионско.
Нисмо се ни срели, а род ми је близаначки
– дечак, који сад спава испод кокоса,
и не зна да куљају нова жаришта, афричка, балканска...
И писма непослата тону, неизбрисива.

ЖМУРКЕ

Руке кад згасну чаролије
звезде постану смеђе.
Преко резбарија
коса мека од сребра.

Сам што остане,
јоргован спушта,
док не свене.

Ил' је жмурка била варка,
или варка стварно жмурка?
Један увек тражи све. Сам остане.

ОЖИЉЦИ

Уснуо. На столу. Изложен на постољу.
Заглављен на вратима отворених уста
за трачком неухватног ваздуха.
Као у вашарској игри, дарован ђинђувама.
Порцелански лутак кога ће у прах
смрвити туч-мрак.

Успавана Снежана, нашминкана преко сна,
лабуд-бела, венцима окићена,
за младожењу ангела, који је чека.

Смењују се радознали излетници
по празним гробницама.
Изађоше мртви, да прошетају живи
њиховим осликаним одајама.
Изнета тела, до костију гола,
експонати су само у витринама.
И сан загробни да се потхрани знатижеља.

Тихо, богобојажљиво и с миром топло
уклони се умрлом у снегу с пртине.
Претрпи псовку судбине.

Покојника лице – дубоке оштрице
у затеченом погледу детињем.
Укус слатких обланди с мирисом земље
утка се у нерве, у одрастање.
Бриде до уснућа ожиљци мртвих.

КАМЕНО ПОДНЕ

Широким степеништем
над карневалским тргом
носим камено подне
у недрима.

Шиљато сунце боде зенице.
Мук ми обави струк,
затеже лук ребрима...
Зариј се, криче!

Нарамак јаловог ништа
бар да заватрим!
Ал' речи – тричаве!

Мекотом перја
спуштам образ на длан.
Угарком зазорим сан.

САМОТНИ ДАНИ

Има самотних дана када сам себи незнана,
као портрет из старог рама, далека и страна.
Пустим да пеку пакости сустигле, да бриде
речи оштрицом посекле у мимоходу.

Има тако тегобних сати које појасају,
стежу да истисну и пресахну у крајњу капљу.
У осаму се увијем, да туге надошле одболујем.
Посете ме из чисте обести и досаде, па залудне
зрно немира вешто у срце саде, богораде.

Дође зло доба – следи ме језа гробна.
Нит ме земља мије да клетве раскује,
нити мрак вида, зубато да стреса сред тресета.
Тада само жудим да усним уз шапате меке,
као дете пред крај бајке у загрљају колевке.

УРУК УРОК НАВЕК

Вук,
живот је сами, вреба у осами.
Ћук,
у зени хукће звоном таме.
Струк
босиљка не оздрави за навек дане.

Смук,
отровом у мах залечи дрхтав дах.
Лук,
загри плаштом воштаним.
Мук.
Урук сјајни од смрти не брани.

ОБЕЛИСК (ТРИПТИХОН)

I

Дах животни
од душе неста.
Човек преста
с бивања да бива
душа жива.
У недах – прах.
Дах у даху.

II

Засејава Небо Земљу
праском сунчане магле.
Свило се у жилу живу.
Стабло под небом
плод свој да.
Век за века
– оглођен, сасушен.
Оплођена земља костима.
Век за векова
– иструлиће, ил' Човек стаће.

III

Утрнуће Земља
загризом ватре загрцнута.
Ојаловиће Земља
пробуђена стена кад окошта.
Заспаће слеђена
водама без осмеха.
Као Месечева,
њена ће сенка обелиска
ВИТЛАТИ НОВИМ СВЕТОВИМА.

АТОС

По плаветним се смирајима светкује
пурпурна позадина. На оквирима,
преплитање светлости у трептајима,
отмено је. У седеф се море кује.

Кроз измаглицу плаву осликана је
силуета Атоса: симбол светловит;
у врховима, у трима стенама – нит!
Утврђена стаза ходочашћа траје.

Наслућена тек светогорским звонима,
на хоризонту бескраја руди тајна.
Море мирно шуми тренут вековима.

Чамцију осени мис'о несазнајна.
Завеслај худ! Врата сна замандаљена.
У хладу палме кућа бди остављена.

НИШТА НЕ МОРА

У стенама су улегнућа
за летње мисли у смирајима.
Човек је на песку сам,
избачен из колотечине, насукан.
Опружен у нагости свог тела,
ослобођен је свих стега.
Ужурбане мисли обуздава,
ништа не мора.

Светлоплаво је у титрајима.
Иза пенушаваг вала тиркиз се разлива.
Упливава у бескрај спокоја,
свих тескоба разгрнут.
Рибе разнолике,
мирно плове, навикле
– човек је део природе.

Испружен на линији плаветнила
(вода се с небом спојила),
део је пространства недогледнога.
Мисао излази из времена
ка вечности вођена.
Далеко је градска врева.
Дан је дуг и насмејан.
Галеб се пружа размахнут
над пучином која снева.
Човек је сам слободан,
ни на шта приморан.

ЛАЖ

Смрт је лаж,
за животом слузав траг,
измаклога даха кошуљица смакла,
пропадљива гњила твар,
од пламена ватре прах,
опор трошан угарак,
механичког точка квар,
поправљива тек једна ствар.
Заправо је тек смрт смртна,
у тај трен закашљуцнута.

ЕПИЛОГ

ЛУЧА ЗАСТУБЉЕНА

Падобрани у висине,
да са плећа скине тмине.
Непреболем кроз тишине
лепетом се крила вине.

Котрљају земни путе,
незарасли, распукнути.

Сребрни је зраци воде
крај дубоке неке воде.
Праћакну се рибе златне
да их мишљу сна приметне.

Запрти се кроз сазвежђа
изнад мрког свода веђа.

Кад се лучом застубила,
пламом птицу обрубила,
удахом је запрхнула,
ковитлања утихнула.

ПОГОВОР

ВОЛШЕБНИ КРУГ ИЛИ ТАЈНА ЛИРСКЕ БЕСМРТНОСТИ

Најлепше химне света су испеване у славу оних који су вољени преко граница до којих смрт досеже. (*Највећа је жалост за братом*, лирска народна песма, Змајеви *Ђулићи увеоци*, *Santa Maria della Salute* Лазе Костића, Дисова *Можда спава*, Софоклеова *Антигона*, сумерско-вавилонски *Еп о Гилгамешу*...) *Разгрљен круг* Кристине Павловић Рајић је лирски молитвеник добродошао у ово окриље непролазних посвета љубави нераскидивој и недокучивој.

Из одболоване нужности и неиздрживе празнине опустелог сопства, грозничаво тражећи исходиште из безизлазја, песникиња се ухватила у коштац са страшном тајном смрти, одлучна да не устукне док је не раскринка. Као громом прокинут круг најблиских душа, испуниће везивом лирске честитости, намерна да пронађе једини пут–одговор којим се из грозничаве сестринске запитаности може коракнути даље.

Кошмарна буђења
– *најцрња трава. (Хорор песма)*

Тапија на напуштену територију бола неприметно бледи, а искрсава благотворна похвала животу који се смрћу не укида и чија се смисленост не мери устаљеним аршинима.

Кроз катарзичну потрагу за присуством братовљеве душе у константама сопства, тачкама безврења, погледима сродника и незнаца, у пресецима васколиких светова, Кристина Павловић Рајић је оформила своју особену поетику и израсла у стихоротку тананог лирског предива. Пропевала је своју тугу, пропупелу космичким болом, испунила празнину недочеканог загрљаја, помирила се са неминовношћу самотништва у животу и смрти.

Слутиш ли у свитање:
у трептајима далеког бдења
заруди празнина загрљаја. (Бдење)

Мисао излази из Времена ка Вечности вођена и бива водиља кроз лавиринт Разгрљеног круга, песникиња која је тврдим речима стазу поплочала кроз љуту светлост и пустош муклине, да би се поново са братом сусрела на међи непрелазној. Успут је и самој смрти меру узела и саму себе потпуније спознала.

Збирку песама *Разгрљен круг* отвара пролошка песма *Крепко*, па се кроз лирски круг *Срча*, средишњу поему *Зеница ока мог* и круг *Парампарчад* окончава *Лучом застубљеном*. Уводна и одјавна песма су програмске и оне на неки начин служе да обједине аутобиографску непосредност исказа и излазак из личног у универзални, чисто поетски доживљај света и живота.

У првом поглављу се кошмарне слике изненадне катастрофе згушњавају у драматичну емотивну рапсодију ужаса. Гробна атмосфера дисовског песимистичног осећања света, неразмрсива запитаност, језовита стрепња, онтолошки страх и немоћ пред страшном загонетком смрти.

Варијације, од интимистичке, разумљиво саопштене тужбалице до херметичне, филозофске напетости ка дефинисању општих, дефинитивних појмова проистеклих из треперавог поетског микрокосмоса, успостављају динамику контрапункта кроз читаву збирку...

Поема *Зеница ока* мог средишња је тачка у којој се читава свеукупност проживљеног и започиње рекапитулација једног прерано окончаног века у својој силини и замахнутости. У узбурканој интроспективној доживљајности вољене сестре, настаје омаж у славу вечите младости посвећен тренуцима заједничког прослављања тајне живота. Упамћене исечке безбрижног одрастања слаже у живописну сликовницу првих несташука, радозналост истраживања света, игара и обести, поверења, стасавања и сазревања... И готово је неприметна у згуснутости шароликих збитија у врту од снохватице и блискости, злокобна сенка смрти. Као да је нема и као да је није ни било.

Кристина Павловић Рајић је јасно и надахнуто у стихове уселила живе, аутентичне доживљаје истинске братско-сестринске љубави запечаћене у лагумима минулих дана. *Смрти, где ти је жалац, аде, где ти је победа*, речи Јована Златоустог су капија кроз коју се ступа у овај животопис однегован у тихом, молитвеном сестрином срцу. Поема почиње и завршава се строфама у духу суматраистичке загледаности у дубине изван појавног и површног.

*Заривена у трешњине венчанице дуге
у мирису знаном откопавам дане,
дане што грајом до вечери пламте
заруде, па маме воћке незреле,
а латице беле нису одвећ свеле.*

Заветни стихови: *Носиш са собом сунце, широк осмех младости / и ко зна колико снова! О радости моја / око плаво, момчино стасала!*, остају уклесани у сводове незаборавна.

У циклусу *Парамтарчад*, постепено се надроста првобитна ужаснутост и гневно сучељавање са смрћу.

У песми *Ехо у гори* поново се наглашава бојазан која остаје у најскривенијим примислима појединца осуђеног на преиспитивање феномена смрти. Страх од поновног губитка неће у ишчезнуће.

*Ни непозвани, ни непознани,
не жар ми кости,
ни ладолеж хладни
– страх сами, једини...*

Суморним тоновима нијансирана је мрачна визија трагедије која се већ десила. У процесу превазилажења непријатељског односа према смрти каткад се наново враћа осећање безнађа и атмосфера малодушности, јер се нас смрт ближњег увек изнова тиче и узнемирава нас и сама помисао да се на њу никад не можемо свикнути.

*Крв искапала до мајчина млека.
Поглед с прозора црнога оквира
с оне стране уз душе прогнане. (На пола жице – бол)*

Мучаљиво рвање, потом, прераста у пародично изругивање њеним узалудним непочинствима.

*Заправо је тек смрт смртна,
у тај трен закашљуцнута. (Лаж)*

Победа над мишљу о смртности, победа! Песникиња је истрајна и постојана у немирењу са смртношћу на крају свих трагања, а загрцнутост смрти само је прелазак у други ниво живота, у нове светове...

У *Разбрајалици*, песми која је карневализација смрти, пеникиња пркосно и одважно гледа неумитности право у очи, иронично (и самоиронично) се подсмевајући.

*Ђа, ђа, зернда рђа!
Иш, иш, у буњиште! (Разбрајалица)*

У песми *Урук урок навек* кроз интертекстуалност с *Епом о Гилгамешу* назначава неумитност судбине човека – смртност насупротив вечитом трагању за бесмртношћу.

У песми *Наглавачке* трагикомично релативизује њену моћ у обрни-окрени преметаљку зацереканог ужаса...

Непредвидивост песникињиног ходочасничког путовања трагом Речи се потом потврђује у „озбиљним“ стиховима из троделне песме *Обелиск – Триптихон*. Филозофско промишљање трајања и коначности у настасијевићевском поетичком кључу преображава у апокалиптично-пророчку загледаност у бескрајне светове спрам скучене егзистенције појединца, да би се мисао закатанчила стиховима:

*Утрнуће Земља
загризом ватре загрцнута.
....
Заспаће слеђена
водама без осмеха.
Као Месечева,
њена ће сенка обелиска
витлати новим световима. (Обелиск)*

Разгрљен круг је лирска тканица коју ните стихови ванредне лепоте, чинећи је несвакидашње занимљивом и вредном пажње:

У сутон
света два из дамара
пропињу чежњу векова
за један додир у магновењу. (Бдење)

Само дрхти ли
у сртење разгрљених кругова
искричав кристал...?

Мир је немир уснули. (Мир)

Кристина Павловић Рајић смело урања у језичке вртлоге стварајући заводљиву музику, ослушкујући таласања и тежећи хармонији гласовних подударности спремна да ухвати и обелодани драгоцене необичности: мрак је *тврђан*, земља *стврдла*, смрт *закашљуцнута*, корак *јелени*... Укорењена у свом матерњем српском језику исказује лако и лепршаво отежалу мисао и крилати поетским светлуцањем наоко тривијалне свакодневне ритуале...

Песникиња је овом књигом стихова посвећених брату који је једнако жив на један други начин, у једној истинитијој реалности, прошла кроз искушења болних спознаја, сазревајући и надрастајући себе у процесу дубоко личног утврђивања истине да је љубав надмоћнија од смрти и да смрти заправо и нема. Разгрљен круг је, можда, затворен копчом: *Мисао излази из времена / ка вечности вођена*, а можда остаје отворен за загрљај са посвећеним читаоцем који трага за одговорима на сопствене недоумице о Смрти и Љубави.

Драган Марковић

СЛОБОДНИ ОД СМРТИ, ЖИВИ У ЉУБАВИ

Поезија је варљиво тло, тешко, стрмо и несигурно. Да би се по њему могло ходати, и што је још теже – водити друге, онај ко је пише мора бити искрен и храбар човек. Зато и не волим да говорим о поезији са становишта књижевне теорије, јер знам песнике и како њихови стихови настају, из каквих дубина и језгра долазе, како су се рађали, низали, мењали, сазревали и на крају убирани право са срца.

Тако једино могу да говорим и о *Разгрљеном кругу* Кристине Павловић Рајић, као неко ко поезију и човека у поезији прво осети, па тек онда мисли о њој, ако уопште треба мислити када су стихови у питању. Ова збирка је споменик од земље до неба, споменик брату кога више нема, али и споменик победе љубави над болом.

Ретке су збирке које се читају као *Разгрљен круг*, одједном, грабећи од једне песме другој, јер ако песникиња успе да разреши своју бол имате утисак да ћете и ви умети да решите своја недостајања. На свега шездесетак страна скупила се једна велика као живот прича, једно клупко бола које се одмотава до љубави, одмотава се у стихове.

Већ у прологу песникиња нам даје назнаку да је њена поезија нагрнула из душе које је дуго трпела и потискивала бол, желећи да буде храбра и достојанствена, мужанствена, попут Јефимије. Али *мисли су бремените, време је бербе* и исповед почиње. Велика је храброст отпустити своју тугу, ослободити је и дати јој крила, тако да и други могу да осете тај лет из бола у ослобођење које доноси схватање да је разрешење свега љубав, а у љубави смрти нема.

Изузетна композиција збирке савршено прати овај емотивни процес који тече кроз песме. У првом делу, под називом *Срча*, сусрећемо се са описом тренутка сазнања о губитку који ће разорити дотадашњи песникињин свет, када је бол толико јака да саму себе поништава у неверицу. Онда долази страхота, црnilо, мрак, хорор, тужбалица. Све је разбијено. Губитак се шири и бол прелази у нову димензију са свешћу да неће бити потомака, да ће породица бити много мања но што је требало, да се неке радости никад неће осетити (*Софра*).

Следи период закопавања бола, патње у тишини, из потребе да се заштите други.

У централном делу збирке као равнотежа стоји поема *Зеница ока мог*, у којој је описан најлепшим могућим стиховима живот са братом. Поема спаја дечју наивност, младалачку занесеност и наслућивање прве зрелости. И то су успомене које не могу бити одузете, то је нешто довољно за даље, да се настави, то је чиста љубав.

Наспрам отворених и јасних стихова првог дела збирке, са друге стране круга је једна затворенија поезија, али њене речи кључају и бију у јаким дамарима. То су све оне речи и туге које се гурају да се пробију напоље, стихови су као ударци оловне песнице. Све је у себи песникиња хтела да задржи, али речи ударају изнутра, то су кратки, бритки стихови, бол хоће да изађе. Мисао се уздиже на шири план, уочавају се везе са народном поезијом, са колективним

схватањем, смрт је сада шири појам, једна смрт је све смрти. Док у првом делу збирке доминира лични план и лична бол, сада се мисао шири и јавља потреба да се оно што је проживљено подели.

Као да разговарају песме из прве и друге половине збирке, из *Срце* и *Парамтарчади*. Тамо је била *Успаванка*, која се пева једном детету, овде је *Разбрајалица* која тражи већи број учесника. Тамо је *Глас* један, овде *Ехо у гори* који одјекује да га сви чују...

Песникиња је сигурним стихом исклесала једну пирамиду која чврсто стоји, на широкој земаљској основи, где су мила лица, топла тела, драги доживљаји. Али врхом пирамида стреми ка небу, ка божанским висинама чисте љубави, док је од слома у најосетљивијем делу чувају увек живе успомене.

Када је бол испеван и отпуштен, остала је само љубав, од које све почиње, у коју све утиче и која свиме влада. Љубав је онда родила ову поезију, која ће вас на тренутке застрашити својом тамом, само да би вас опет извела на светлост спознаје.

Колико год да је тема којом се песникиња бави тешка, доноси ослобађање, отпуштање и смирај, уз схватање да се *ништа не мора* – да човек прописује себи казне и патње, а да је уистину слободан, само треба изабрати тај пут. На њему смрти нема...

Бранка Тарбук

О АУТОРУ

Кристина Павловић Рајић

Рођена је 1976. године у Београду. Професор је српског језика и књижевности. Звање је стекла на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Поезију пише од детињства, али објављује тек од 2017. године, у „Суштини поетике“, „Бдењу“, „Акту“, „Новом погледу“ (руски препеви преводиоца Владимира Александрова Бабошина) у Санкт Петербургу. Поезија јој је заступљена у многим зборницима, као и на сајту Поезија суштине у рубрици Савремени песници.

„Разгрљен круг“ је њена прва збирка песама.

Живи и ради у Београду.

Садржај

Пролог	5
Крепко	7
Срча	8
Трен пренут.	9
Глас	10
Црн сан	11
Хорор песма	12
Антигона	13
Рука.	14
Тужбалица	15
Мир.	16
Бдење	17
Лавиринт.	18
Крвава зора.	19
Глуво доба.	20
Пировање	21
Софра.	22
Успаванка	23
Молитва.	24
Круг	25
Зеница ока мог.	26
Парампарчад	30
Ехо у гори	31
Разбрајалица	33
Болничка посета	35
На пола жице –бол	37
Von voyage, madmoazel.	38
Реквијем за Николу Александрова Рајића	39
Писма из гане.	42
Жмурке	44
Ожиљци.	45

Камено подне	46
Самотни дани	47
Урук урок навек	48
Обелиск (триптихон)	49
Атос	51
Ништа не мора	52
Лаж	53
Епилог	54
Луча застубљена	55
Поговор	56
Волшебни круг или тајна лирске бесмртности	57
Слободни од смрти, живи у љубави	61

Посебну захвалност исказујем песнику и уреднику књижевног часописа „Суштина поетике“ Анђелку Заблаћанском, који је објавио моје прве песме, мојим пријатељима, проф. Бранки Тарбук и песнику Драгану Марковићу за подстицај и сарадњу, а породици за радост ишчекивања ове збирке. Благодарим уваженом руском сликару Николају Михајловичу Цветкову што ми је уступио своју слику за корице књиге.

Кристина Павловић Рајић

Слика са корица: „Забораи све“, Николај Михајлович Цветков, академски сликар, Петровска академија наука и уметности

Кристина Павловић Рајић

РАЗГРЉЕН КРУГ

Издавач

Рецензент
Драган Марковић

Коректура
Бранка Тарбук

Дизајн корице и графичка обрада
Марина Миловановић

Штампа

Тираж